

NORSK FOLKEMUSEUM
Museumsveien 10
Pb 720 Skøyen
N-0214 Oslo

Riksantikvaren
Postboks 1483 Vika
0116 Oslo

Vår dato: 14.06.2024

Vår referanse: [Vår referanse]

24/01186-01 HØRINGSSVAR HÅNDVERKSSTRATEGI FRA NORSK FOLKEMUSEUM

Norsk Folkemuseum takker for anledningen til å gi høringsinnspill til Riksantikvarens forslag til håndverkstrategi. Overordnet synes vi det er en god strategi og at det har vært en fin prosess med god medvirkning. Det er viktig at strategien er langsiktig (til 2035) samtidig som det er lagt opp til mer kortsiktige handlingsplaner som skal innebære medvirkning, følgestudier og evaluering underveis.

Norsk Folkemuseum har en stor og unik samling bygninger og et kulturmiljø som i sin helhet er fredet gjennom kulturmiljøfredningen. Bygningssamlingen omfatter 183 objekter og en rekke av disse er automatisk- eller vedtaksfredet. Til tross for et stort etterslep av skader har vi i dag god kontroll med en relativt lav konsekvensgrad da alvorlige skader ved bygningene er sikret. Vi ser at museene er nevnt en rekke ganger i Riksantikvarens håndverksstrategi og vi mener museet kan delta som en samarbeidspartner på ulike måter i tiden framover. Museet er en langsiktig arena som har kompetanse fra mange fagfelt basert på en god geografisk spredning. Vi driver aktiv håndverksforskning og er læringsarena for NTNUs studie i Tradisjonelt bygghandverk. Som andre museer fungerer vi som en faglig, men nøytral møteplass mellom ulike aktører og et bredere publikum som vi når ut til på mange ulike måter.

Strategien er bygget opp gjennom tre ulike satsningsområder med tilhørende målsetninger. Det er viktig at tiltakene og handlingsplanene bygges opp på tvers av de tre områdene, for å motvirke den silotankegangen som en slik oppdeling gjerne kan føre til jfr. kap. 9 hvor det pekes på behovet for et tett samarbeid mellom virkemiddelaktørene.

Strategien ligger i skjæringsfeltet mellom den materielle og immaterielle kulturarven. I kap. 4 vises det til at RA ikke har ansvar for all immateriell kulturarv, men at strategien følger opp Norges ansvar. Riksantikvaren har allikevel ansvar for kunnskapen som hører til bygnings- fartøy- og landskapsvernet. Dette ansvaret blir gjennom avgrensningene underkommunisert gjennom den «negative forklaringen» hvor RA slår fast at man ikke har et formelt ansvar som sådan. Avgrensningen bør heller foregå gjennom å peke på hva man tar ansvar for.

Når man leser dagens strategi som helhet fremstår RA som strateg og innpisker. Veien videre er således helt avhengig av om også RA klarer å gjøre strategien om til konkrete virkemidler (s 9) innenfor eget felt. Her ser det noe tynt ut foreløpig. Riksantikvaren bør allerede nå være mer konkret med hvilke virkemidler man vil putte i potten for å få i gang et tverrsektorielt samvirke og et større spleiselag blant de offentlige aktørene.

Med tanke på at det er utøverne, aktørene som individer som eier sin egen kompetanse og sine kulturuttrykk mener vi stadig at utøverne i de relevante tradisjonshåndverkene burde vært representert, som individer eller gjennom organisasjoner i styringsgruppen. Vi vil her peke på dette misforholdet får både en konkret og en symbolsk konsekvens. Vi ber om at dette følges opp gjennom at utøverperspektivet blir representert gjennom utøverorganisasjoner for tradisjonshåndverk eller sentrale enkeltindivider i utformingen av handlingsplaner og at dette omtales i strategien. Vi viser her til museenes etiske regelverk for immateriell kulturarv hvor det redegjøres for relasjonene mellom institusjonene og individenes kompetanse: <https://museumsforbundet.no/wp-content/uploads/2020/05/konkretisering-ICOM-med-appendix1.pdf>.

Museet er kritisk til formuleringen i kap. 3 av at «Tradisjonell håndverkkompetanse har også en egenverdi som immateriell kulturarv...» da ordlyden egenverdi snevrer inn langt utover det som inngår i konvensjonens mening. Ved å stryke ordet «egen» gjenopprettes den ønskede balansen.

Private eiere av kulturminner har i liten grad vært representert i arbeidet, og bestillerkompetanse er i henhold til avgrensningene ikke et fokusområde (kap. 4). Dette trenger tydeliggjøring. For å få til et godt fungerende marked, som etterspør kompetanse, vil et gratistilbud om uavhengig tilstandsvurdering gjennom bygningsvernsetra eller annen bygningsvernrådgivning (f. eks. fra FK eller museum) ha stor betydning. Kulturminnefondets midler kommer gjerne for sent i prosessen til mange private eiere.

Tiltaket under kap 6.4 står det at Riksantikvaren ønsker å bidra til at dagens høyere yrkesfaglige utdanning og høyere utdanning innenfor fag som er relevant for arbeid med kulturminner. Her bør «fag» endres til «håndverksfag». Vi mener at museene som læringsarena i samarbeid med fagskoler og høyere utdanning bør nevnes. I pkt 6.5 er museum, bygnings- og fartøyvernsetra og frivillige nevnt i overskriften, men en slik opprømsing virker også ekskluderende og er ikke i balanse med overskriften på pkt 6.4.

I kap. 10 er de tre typene utdanning greit definert, men forholdet mellom uformell og ikke-formell utdanning er ikke riktig behandlet i selve teksten. På s. 15 må det i tråd med dette «...gis rom for uformell kunnskapsoverføring,...» når det menes ikke-formell.

Under aktører og roller i kap. 12 savner vi Kunnskapsdepartementet. Oppstillingen kunne med fordel vært hierarkisk eller alfabetisk for enklere lesing. Tradisjonshåndverkernes organisasjoner (Håndverkslaget og Tradisjonshåndverkene i CREO) mangler under byggenæringen. Her mangler også frivilligheten som er en viktig bidragsyter som sprer holdninger, kunnskap og praksiser mellom institusjoner, ansatte og ildsjeler.

Norsk Folkemuseum takker igjen for prosessen og ønsker Riksantikvaren lykke til i innspurten.

Med vennlig hilsen

Nina Refseth
Direktør